

Zsadányi Edit

ELTE-BTK Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék

Louise O. Vasvárival a Kaffka Margit-díj (2021) kapcsán Zsadányi Edit beszélget

Louise O. Vasvári nyerte el a Szegedi Tudományegyetem Társadalmi Nemek Tudománya Kutatócsoport által életre hívott [Kaffka Margit-díj](#)at, amelyet a társadalmi nemek tudománya jeles hazai képviselőiből álló héttagú kuratórium 2021. februárjában első alkalommal adott át.

Fotó: Sohar Attila

Louise O. Vasvári, M.A. és PhD-fokozatát a University of California, Berkeley egyetemen szerezte, jelenleg az Összehasonlító Irodalom és Nyelvészet nyugalmazott professzora a New York-i Stony Brook Egyetemen. 2000 óta minden tavaszi szemeszterben a New York University Nyelvészeti Tanszékén is tanít. Több egyetemen tanított vendégprofesszorként. Ezek többek közt a University of California, Berkeley; University of California, Davis; a University of Connecticut (Storrs), Université de Jules Verne (Amiens), a Közép-Európai Egyetem, az ELTE és a Szegedi Tudományegyetem (mint Fulbright professor); a Cambridge University tiszteletbeli tanára (Distinguished Scholar) is volt. 2008 óta a Szépírók

Társasága tagja. 2011 óta a *Hungarian Cultural Studies* folyóirat főszerkesztője. 2015-16-ban Senior Research Fellow kutatási ösztöndíjas volt a Közép-Európai Egyetemen (CEU).

The Heterotextual Body of the "Mora Morilla" (1999) című könyve a spanyol irodalomhoz kapcsolódik, egyúttal összehasonlító irodalomtudományi megközelítés az európai balladáról, köztük a magyar balladáról is. 2004-ben jelent meg a Louise Haywooddal közösen írt *Companion to the "Libro de Buen Amor"*, 2005-ben a Steven Tötösyvel közös szerzőségű *Imre Kertész and Holocaust Literature*. Steven Tötösyvel közösen jegyzi a *Comparative Central European Holocaust Studies* (2009) és *Comparative Central European Cultural Studies* (2011) című köteteket, mindhárom a Purdue University Pressnél jelent meg. Jelenleg a női holokausztmemoárok témáján dolgozik.

Mindenekelőtt sok szeretettel és tisztelettel gratulálok a Kaffka Margit-díjhoz.

A tanulmánykötetek nagy száma a leginkább szembetűnő tulajdonsága az életművednek, e köteteket gyakran Steven Tötösyvel együtt szerkesztettétek. Ezek háttérben további közös munka, áldozatos szervezőtevékenység áll, hiszen nemzetközi konferenciák továbbfejlesztett anyagát tartalmazzák. Én ebben sajátos szakmai önzetlenséget vélek felfedezni. Olyan kutatói identitást érzékelek, amely az új tudományos eredmények kollektív létrehozásának nagyobb jelentőséget tulajdonít, mint az individuális teljesítménynek. Milyen tudományfelfogás áll a háttérben, milyen szakmai és személyes meggyőződések vezettek e szerkesztett kötetek, tanulmánygyűjtemények létrehozásában?

Az, hogy Steven Tötösyvel több kötetet adtunk ki együtt, az annak köszönhető, hogy mindkettőnk életében jókor találkoztunk ahhoz, hogy létrehozzuk ezeket a közös vállalkozásokat. Az „előző életemben” sok évig spanyol és nyelvészeti tanszékeken oktattam a Stony Brook egyetemen, később pedig az összehasonlító irodalmi tanszéken, bár továbbra is dolgoztam még az első két helyen (ami különleges helyzetnek számít egy amerikai egyetemi *tenured* [állandó] pozíció esetében).

Pontosan 2000-ben több változás történt mind a szakmai, mind a magánéletemben. Akkor kerültem a New York University nyelvészeti tanszékére a tavaszi szemeszterekre, és akkor kezdtem el minden második félévet Pesten tölteni. Akkor még kevés magyar irodalom és kultúra témájú kutatással foglalkoztam, viszont végig aktív tag voltam az *American Hungarian Educators' Association (AHEA)*-ban. 2002-ben az éves konferencián Steven Tötösyvel megszerveztünk egy Kertész-szekciót. Ezekből az előadásokból készítettük el az első tanulmánygyűjteményünket, amely egyúttal az első angol nyelvű Kertész Imréről szóló kötet lett. Korábban nem publikáltam modern témáról, ám abban kötetben megjelent egy Kertész és Proust kapcsolatát

vizsgáló tanulmányom. Sokat kellett holokauszt témában kutatnom, mikor még az elején rájöttem, hogy a női memoárszerzőkkel nem foglalkoztak eleget, így akkor kezdtem bele komolyabban ennek a területnek a tanulmányozásába. Ugyan mind a mai napig foglalkozom az eredeti középkori témáimmal, valójában 2002-ben egy második pályába és egy második életbe vágtam bele.

A Hungarian Cultural Studies évente megjelenő online folyóirat, amelynek 2011 óta főszerkesztője vagy, a hungarológiát interdiszciplináris és multikulturális értelemben fogja fel. A Hungarian Cultural Studies kultúrákövetítést végez abban az értelemben, hogy a magyar kultúra iránt érdeklődő amerikai és nemzetközi közönségnek tudományos színvonalon ugyanakkor közérthetően angol nyelven közvetíti a magyar kultúrát, amelyet szélesen értelmez: a magyar diaszpóra kérdései és a közép-európai kulturális kapcsolatok is hozzá tartoznak a magyarságkutatáshoz. A folyóirat ezen felül számos magyar kutatónak lehetőséget biztosít, hogy írásait minősített, szabad hozzáférésű nemzetközi folyóiratban publikálhassa. A recenzio szekció külön figyelmet érdemel: itt egyaránt helyet kapnak fontos Magyarországon megjelent tanulmánykötetek és a magyar kultúra vagy történelem kérdéseit tárgyaló idegen nyelvű szakirodalmak. Milyen célok és elvek irányítanak Téged és szerkesztőtársaidat a Hungarian Cultural Studies e-folyóirat fenntartásában?

Hát mindazt, amit a *Hungarian Cultural Studies* folyóiratban teljesíteni próbálunk, Te gyönyörűen leírtad, sokkal jobban, mint én tudtam volna kifejezni magyarul. Igen, a célja a folyóiratunknak pontosan az, hogy magyar kutatóknak lehetőséget biztosítsunk arra, hogy angol nyelvű *peer-reviewed* cikkeket tudjanak publikálni. Általában komoly szerkesztői segítséget biztosítunk a szerzőknek, hogy a közölt írás megfelelően az angol nyelvű akadémiai diszkurzus elvárásainak. Nem tudom, meddig tudjuk ezt a munkát ilyen színvonalon folytatni, pedig nagyon fontos lenne. Mostanában olvastam például, hogy a Cambridge University Press úgy fogadott el egy cikket *open access* publikációra, hogy a szerzőknek több mint 800.000 forintot kellett fizetniük.

Több egymástól távol álló területen folytatsz tudományos tevékenységet, a középkori irodalomtól kezdve a gender-nyelvészetten át a női önéletrész és a holokauszt-kutatásig. Oktatói munkád három egyetemhez kötődik: a New York-i Stony Brook Egyetem Összehasonlító Irodalomtudományi és Elméleti Tanszékén irodalmat oktatasz, a New York-i Egyetem Nyelvészet tanszékén gender nyelvészettel kapcsolatos tárgyakat tanítasz és a Szegedi Tudományegyetem Társadalmi Nemek Tudománya Kutatócsoport munkájában is rendszeresen részt veszel, az évenként megrendezett konferenciájuk állandó résztvevője vagy. Hogyan tudod összekötni ezeket a területeket?

Eredetileg kilenc évig spanyol tanszéken oktattam középkori irodalmat, filológiát, spanyol nyelvészetet és nyelvtanítási módszertant, másrészt a nyelvészeti tanszéken egy úgy nevezett *Contrastive Analysis* kurzust tartottam. A nyolcvanas években egy férfi nyelvész kollégával tanítottuk az egyik legelső gender- és nyelvészet témájú kurzust. Később az összehasonlító irodalomtudományi tanszéken oktattam, ahol akkoriban hoztuk létre a PhD programot, amelyen hét évig tanszékvezető is voltam. Sok új tantárgyat tanítottam, például fordításelméletet és egy *Prehistory of the Novel* kurzust (a görögöktől a középkori keretregényig). Össze tudtam kapcsolni saját multikulturális menekült múltammal a tabutémákat feszegető kérdésekre irányuló kutatási érdeklődésemet, a Romance Philology doktori tanulmányaimat, majd a nyolcvanas évektől kezdve a feminista elméletet is.

A gendert tekinthetjük talán olyan koncepciónak, amely végigvonul egész tudományos pályádon. A készülő könyved, amelyből már több rész megjelent, a holokausztot feldolgozó, női szerzők által írt önéletrajzokról, memoárokról szól. Ezek a női önéletrajzok a generációs tapasztalatok jellegzetességén túl arra a sajátosságra mutatnak rá, hogy a holokauszt traumájának a feldolgozását súlyosbították az új kultúrába való beilleszkedés nehézségei, ugyanis a túlélők közül sokan elhagyták Magyarországot. Milyen jellegzetes narratív identitáskonstrukciókkal találkozótál ezekben a női szempontú visszaemlékezésekben?

Pontosan így van, nagy különbség van azok között a memoárok közt, amelyeket magyar nők az emigrációban írtak (főleg angol nyelven, de több német, francia, és olasz szöveggel is foglalkoztam, viszont spanyollal alig). Az emigrációban élő nőkről írtam, most viszont nehéz befejezni ezt a könyvet, mert úgy vélem, hogy azokról is kellene írni, akik Magyarországon maradtak és magyarul publikáltak, már amikor az lehetséges volt. Ez viszont nagy feladat, mivel legalább kétszáz női szerzőről próbálok valamelyest beszámolni. Ráadásul minél többet foglalkozom a témával, annál fontosabbnak látom a két háború közötti Magyarországon élő nők helyzetének tanulmányozását, így azzal is elkezdtem behatóbban foglalkozni. Például egy hosszú cikket írtam a zsidó származású Simon Böskéről, aki az első *Miss Universe* szépségkirálynője lett.

Női kutatóként és női témával foglalkozó tudósként hogyan alakult a kapcsolatot az irodalom intézményeivel az Egyesült Államokban és Magyarországon? Egyik leveledben említetted, hogy plenáris előadásra kizárólag kolléganők hívtak meg, férfi kolléga nem fordult hozzád ilyen kéréssel az évek során. Vajon miért van ez így?

Kimondottan a tabu kérdéseket felvető publikációim miatt vagyok ismert a spanyol középkori irodalom kutatási területén, főleg a tizennegyedik századi *Libro de buen amor*-ról szóló írásaim kapcsán. Részt vettem az első spanyol témájú *Queer Iberia* (1999) kötetben, amelyet a Duke University Press adott ki, ám Spanyolországban ezt mind a mai napig nem nagyon fogadják el. Sok éven át tartottam előadásokat Spanyolországban, öt évig Franciaországban, Berlinben, voltam vendégprofesszor Tajvanon, a Cambridge University-n, a Jules Verne Egyetemen Amiensben, de mindenhova kizárólag női kolléga hívott meg.

Utolsó kérdésem személyesebb jellegű. Mit jelent Neked Magyarország: a nyelv, a kultúra, az emberi kapcsolatok, ízek és illatok, utcák és kávéházak hangulata? Mit jelent Neked, miben nyilvánul meg a hazaszeretet?

Egyedüli gyerek voltam, apám külföldön ragadt mint politikai menekült, anyámról jobb nem beszélni, viszont nagyon szerető családom volt Magyarországon. Mindenki szeretettel foglalkozott velem, anyai rokonaim Győrben, apai rokonaim az Újlipótvárosban. Ugyan csak két elemi jártam ki Magyarországon, mégis ez a csonka gyerekkor lett az én elvesztett aranykorom, még akkor is, ha a Rákosi-korszakban éltem ezt meg, miközben apám miatt folyamatosan nagy veszélyben voltunk.

A későbbi kettős emigráció traumatikus élményt jelentett, először Bogotá, aztán Amerika, ahol nem akartam, illetve nem tudtam amerikai lenni. Az amerikai életemet így jellemeztem egy írásomban: „The five years I spent in Berkeley from 1964 to 1969 formed the beginning of my Americanization – such as I have achieved that – at a time and in a place which was at the epicenter of cultural change in the U.S., which burst forth in October 1964, one month after my arrival in this new American life.” Mégis, a PhD. után csakis Európába akartam visszatérni. Három évet Genfben töltöttem, de a munkalehetőségek visszahívtak Amerikába. 1969 óta viszont minden évben hazalátogattam, és 2000 óta fél évet mindig itthon töltök. Most először, a Covid miatt, hosszabb ideje nem voltam otthon. Mi hiányzik? A nyelv, az emberi kapcsolatok – Magyarországon sokkal több barátom van, mint Amerikában. De a kávéházak és a fürdők is hiányoznak!